

УДК 7.012:
659.53:687

DOI:10.30857/2617-
0272.2020.3.5.

КОСТОГРИЗ Ю. О.¹, ГЕРАСИМЕНКО О. Д.¹,
ШМАГАЛО Р.Т.², ПАШКЕВИЧ К. Л.¹

¹Київський національний університет технологій та дизайну

²Львівська національна академія мистецтв

ПОКАЗИ МОДЕЛЕЙ ОДЯГУ ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В 1940–1960-ті РОКИ

Мета роботи – дослідити особливості розвитку показів моделей одягу 1940-1960-х рр. в Україні на основі архівних матеріалів.

Методологія. У вивченні матеріалів і візуальних джерел застосовано історичний, візуально-аналітичний методи, художньо-композиційний аналіз виробів.

Результати. На основі архівних матеріалів досліджено покази моделей одягу, які відбувались на швейних та профільних підприємствах легкої промисловості України з середини 1940-х до кінця 1960-х рр. Здійснено художньо-композиційний аналіз моделей одягу, які демонстрували на подіумах показів мод, наведено зразки моделей чоловічого, жіночого та дитячого одягу, виготовленого швейними підприємствами УРСР в означені роки, виконано аналіз моделей одягу з метою визначення основних тенденцій моди у досліджуваний період. Надано огляд сюжетів кіноперіодики 1940–1960-х років, в яких показано готову продукцію підприємств легкої промисловості України.

Наукова новизна. Розглянуто становлення та розвиток показів моделей одягу для дорослих та дітей на швейних та профільних підприємствах України в 40-х – 60-х рр. ХХ ст. на базі вивчення архівних матеріалів.

Практична значущість. Зібрані матеріали та їх аналіз дозволили прослідкувати становлення показів моделей одягу на швейних підприємствах УРСР в 1940–1960-х роках та надати композиційно-конструктивний аналіз моделей одягу. Результати можуть бути використані при викладанні фахових дисциплін, пов'язаних з історією костюма і моди, а також у подальших наукових дослідженнях.

Ключові слова: архівні матеріали; демонстрація моделей; швейні фабрики; ательє; легка промисловість; дизайн одягу.

Вступ. В ХХ ст. легка промисловість УРСР набула значного технологічного розвитку, а з середини 1940-х рр. роботу швейних, трикотажних, взуттєвих, панчішних та інших підприємств легкої промисловості активно висвітлювали в документальних фільмах, кіножурналах і репортажах з виробництва. Наразі кінодокументи зберігаються у кіноархівах та архівосховищах різних областей України, найбільшим серед яких є Центральний державний кінофотофоноархів імені Г. С. Пшеничного у м. Києві, в якому на кіно-та фотоплівках зібрано документальні матеріали з 1896 р. Аналіз архівних матеріалів дає можливість дослідити еволюцію легкої промисловості УРСР, прослідкувати розвиток швейної галузі,

виникнення та становлення показів моделей одягу в Україні.

Аналіз попередніх досліджень. Праці багатьох науковців присвячені дослідженню архівних матеріалів про роботу легкої промисловості України, серед яких газетні статті, кінорепортажі, документальні фільми та спогади очевидців. В роботі В. Міщанина [8] на базі матеріалів Державного архіву Закарпатської області досліджено стан промисловості Закарпаття в 1944–1950 рр. Автором Бажан О.Г. [1] за документами Центрального державного архіву громадських об'єднань України проаналізовано відбудову промисловості в УРСР в 1946–1950 рр. В праці Костирченко Г.В. [6] розглянуто роботу і розвиток приватних підприємств легкої промисловості на основі оприлюднених

мемуарів та публікацій в офіційній пресі 1950–1960-х років. Автором Малярчук О.М. [7] на основі матеріалів Державного архіву Івано-Франківської області надано огляд роботи підприємств легкої промисловості Західного регіону УРСР в 60–80-ті рр. ХХ ст. Аналіз матеріалів, пов'язаних з модою та розвитком легкої промисловості УРСР другої половини ХХ ст., виконано О. В. Корнієнко на основі вивчення матеріалів журналів «Перець» та «Радянська жінка» [5].

Проведений аналіз літературних джерел показав, що науковцями досліджено і висвітлено окремі етапи і факти щодо пошуку фахівцями легкої промисловості можливостей демонстрації одягу споживачам, виконуються роботи з досліджуваної тематики, однак системне вивчення еволюції та становлення показів моделей одягу в Україні у ХХ ст. залишається актуальною проблемою.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз етапів розвитку показів моделей одягу на підприємствах легкої промисловості України в 1940–1960-х рр. Завданнями дослідження є на основі архівних матеріалів встановити форми організації показів моделей жіночого, чоловічого, дитячого одягу, тенденції моди 1940 – 1960 рр., визначити провідні швейні підприємства, які виготовляли вироби легкої промисловості, вивчити асортимент виробів.

Результати дослідження. Вивчено та проаналізовано матеріали кіножурналів, спецвипусків, збірників кіносюжетів виробництва вітчизняних кіностудій, які містили інформацію про роботу підприємств легкої промисловості УРСР. До огляду увійшли випуски започаткованого в 1938 р. кіножурналу «Радянська Україна» та започаткованого в 1952 р. журналу «Молодь України», а також збірники кіносюжетів і кінофільмів, наведених у «Кінолітописі» – анотованому каталозі кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів.

Згідно каталогу «Кінолітопис» з 1946 р. в кіножурналі «Радянська Україна» почали випускати репортажі про роботу підприємств легкої промисловості, в яких розповідалось про виробничі процеси на підприємствах та їх досягнення. Деякі репортажі завершували кадрами з показів моделей одягу, однак фіксувався лише факт їх виготовлення, не виділяючи одяг серед інших товарів легкої промисловості. Перший такий репортаж зі швейного виробництва вийшов у березні 1946 р. у кіножурналі «Радянська Україна» з Київської швейної фабрики ім. І. Ф. Смирнова-Ласточкина [10].

Сюжети, в яких показували готову продукцію виробництва, знімали на різних підприємствах легкої промисловості. З 1947 р. надходили репортажі з трикотажних фабрик: Харківської трикотажної фабрики ім. А. І. Мікояна [2], Київської трикотажної фабрики ім. Рози Люксембург, Львівської трикотажної фабрики [2, 3]. Репортажі, в яких показували готову продукцію підприємства або її пакування, з 1948 р. знімали на виробництвах сировини для швейної галузі: з Дарницького шовкового комбінату (м. Київ), Одеської суконної фабрики ім. Й. В. Сталіна [2, 3], Одеської трикотажної фабрики ім. Н. К. Крупської, Львівської бавовнопрядильної фабрики, Чернівецької трикотажної фабрики № 1, Ворошиловградської суконної фабрики ім. К. Є. Ворошилова, Київської бавовнопрядильної фабрики, Полтавської бавовнопрядильної фабрики [2], Лубенської суконної фабрики, Луганського тонкосуконного комбінату [3]. В 1959 р. Київською кіностудією науково-популярних фільмів був випущений кінофільм «Більше тканин країні» про роботу Херсонського бавовняного комбінату [3]. Сюжети, в яких показували виготовлену готову продукцію, надходили з інших підприємств легкої промисловості УРСР: Львівської панчішної фабрики, Харківської панчішної фабрики, Чернівецького текстильного комбінату (виробництво килимів) [2], Мереф'янської

артілі «Вишивальниця Харківщини» [3]. З 1949 р. надходили репортажі, в яких демонстрували моделі чоловічого, жіночого та дитячого взуття, яке відповідало моді того часу: з Київських взуттєвих фабрик № 4 та № 6 [2], Вінницької взуттєвої фабрики імені М. О. Щорса, Харківської взуттєвої фабрики № 5, Луганської взуттєвої фабрики, цеху пошиття взуття Київської експериментальної майстерні [3], Львівської 3-ї взуттєвої фабрики [2, 3].

Сюжет з продажу різноманітних виробів легкої промисловості, серед яких одяг, тканини, взуття, який було присвячено відкриттю відбудованого приміщення Центрального універмагу у м. Київ, вийшов у листопаді 1946 р. [11]. Наступний сюжет з продажу товарів легкої промисловості вийшов у липні 1954 р. У репортажі показали новий магазин готового одягу, що відкрився у м. Київ, в якому продавали одяг, виготовлений на швейних фабриках України, демонстрували розмаїття товарів швейної галузі [19].

У травні 1949 р., вперше у кіножурналі «Радянська Україна», вийшов сюжет, наприкінці якого було показано демонстрацію нових моделей одягу на підприємстві [12]. Показ відбувся на Одеській швейній фабриці ім. В. В. Воровського. У сюжеті були показані нові моделі готового жіночого одягу літнього асортименту, виготовлені підприємством: повсякденні та святкові сукні, костюми для прогулянок. Огляд моделей здійснювався вузьким колом спеціалістів, без участі глядачів.

В 1950-х рр. почали виходити репортажі з виставок та ярмарків, на яких підприємства легкої промисловості з різних областей УРСР демонстрували свої вироби. Так, у лютому 1950 р. вийшов сюжет з виставки виробів легкої промисловості на Республіканській нараді бавовнярів [13]. В перерві учасники наради ознайомились з експонатами, виготовленими з української сировини. На стендах було представлено різноманітний асортимент виробів:

трикотажні футболки, білизна та пляжні купальники для жінок і дітей, трикотажні костюми для дітей дошкільного віку, жіночі та дитячі сукні та кофточки з трикотажного або тканого полотна, моделі рукавиць та рукавичок, шкарпеток тощо.

В 1952 році випустили сюжет з Одеської швейної фабрики ім. В. В. Воровського, в якому було показано готову продукцію підприємства [14], а у вересні 1953 р., в кіножурналі «Радянська Україна» вийшов репортаж про роботу фабрики – одного з передових, на той час, підприємств. В репортажі було показано продукцію фабрики, яка демонструвалась на стендах обласної виставки виробів легкої промисловості [15]. Представлені швейні вироби – моделі чоловічого, жіночого та дитячого верхнього одягу зимового, демісезонного та літнього асортименту, що відповідали моді, яка панувала в СРСР в середині 1950-х рр. Найбільш широко підприємство представило на виставці вироби жіночого одягу: пальта та костюми прямого, напівприлеглого та розширеного силуетів, виготовлені з тканин різних кольорів. Моделі одягу були оздоблені різноманітними конструктивно-декоративними елементами; зимові пальта оздоблені комірами та відкладними манжетами з хутра. Чоловічі пальта та костюми виготовлені з однотонних тканин темних кольорів, з одно- та двобортною застібкою. Переважна частина виробів для чоловіків прямого силуету з розширеною лінією плеча. Також підприємство представило дитячий демісезонний та літній одяг: сорочки, шорти, сукні з тканин з візерунком, пальта для дівчаток та півпальта для хлопчиків.

В листопаді 1953 р. в кіножурналі «Радянська Україна» вийшов репортаж з міської конференції покупців, яка відбулась у м. Харкові [16]. У випуску показані зразки продукції підприємств легкої промисловості, серед яких були представлені швейні вироби Дніпропетровської швейної

фабрики ім. В. В. Володарського, приділялась увага опитуванню покупців щодо якості продукції швейних підприємств.

У березні 1954 р. був випущений репортаж про роботу великого ательє індивідуального пошиття одягу, яке працювало в універмазі м. Харків. У сюжеті показана робота із замовником кваліфікованого майстра пошиття одягу – закрійника Олександра Рібокола (рис. 1) [17]. Аналіз показав основні напрями конструктивного вирішення та особливості носіння чоловічих костюмів в Україні у першій половині – середині 50-х рр. ХХ ст. (рис. 1): розширена лінія плеча; піджаки з двобортною застібною з гострими кутами лацканів, піджаки з однобортною застібною з лацканами прямокутної форми; бічні прорізи кишені з клапанами. Популярні тканини для виготовлення чоловічих костюмів – однотонні або смугасті. У першій половині – середині 1950-х рр. носили прямі широкі штани. В прохолодну погоду чоловіки часто одягали під піджак костюма в'язаний светр або жилет, а краватку носили переважно у вихідні і святкові дні, що підтверджується дослідженням [9].

У квітні 1954 р. в кіножурналі «Радянська Україна» вийшов сюжет про роботу Чернівецької трикотажної фабрики № 2 [18], в якому було показано роботу художньої ради підприємства: обговорення нових моделей жіночого та дитячого одягу з трикотажу. На відео представлено обговорення моделі ошатної жіночої сукні, яка зовнішнім виглядом нагадує українське народне вбрання – свиту з однобортною застібною на багато гудзиків. У зоні декольте сукню було оздоблено в'язаними квітами. Особлива увага на виробництві приділялась виробам для дітей. Нові моделі дитячого одягу узгоджували на художній раді нарівні з обговоренням виробів для дорослих. Моделі дитячих виробів прикрашали

машинною вишивкою та рельєфним жакардовим переплетенням (рис. 2, а). Для продажу у магазини дитячі вироби пакували у святкові коробки.

У грудні 1955 р. для кіножурналу «Радянська Україна» підготували сюжет з Харківської хутряної фабрики, яка спеціалізувалась на виготовленні дитячого та жіночого зимового верхнього одягу з штучного хутра [20]. Це був перший сюжет з показом виробів, виготовлених з хутра, показаний у кіножурналі. Репортаж закінчував показ моделей шуб різних фасонів для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Вироби довжиною до колін оздоблені візерунком зі штучного хутра контрастних кольорів. Горловини різних моделей оброблені капюшоном або широким відкладним коміром. Серед представлених виробів – модель шуби з муфтою для рук для дівчинки молодшого шкільного віку (рис. 2, б).

У грудні 1957 р. в кіножурналі «Радянська Україна» вийшов репортаж з показу моделей одягу, виготовленого підприємствами Міністерства торгівлі УРСР, який відбувся у Республіканському Будинку моделей [21]. У показі брали участь підприємства різних областей УРСР, які демонстрували нові моделі одягу. Серед представлених виробів було продемонстровано ансамбль для жінок, який складався з костюму з жакетом і прямою спідницею та довгого пончо з прорізами для рук і без рукавів. Київські модельєри представили на показі довге жіноче демісезонне пальто розширеного силуету з потаємною застібною, виготовлене з тканини світлого кольору. Горловина пальта оформлена коміром апаш, спинка з відлітною кокеткою, з-під якої зі щільною зборкою виходить основна частина спинки. Лінія плеча опущена, широкі рукава по низу підібрані широкими манжетами (рис. 3, а).

Рис. 1. Прийом замовлення в ательє індивідуального пошиття одягу: а – моделі чоловічого одягу (1954 р.); б – робота закрійника з замовником [17]

Рис. 2. Покази моделей дитячого одягу на підприємствах УРСР: а – модель Чернівецької трикотажної фабрики [18]; б – вироби Харківської хутряної фабрики [20]; в – моделі Київської трикотажної фабрики ім. Рози Люксембург [23]

Модель жіночого костюма-трансформера, виготовленого з однотонної тканини, який перетворюється на костюм з двома фасонами жакету або пальто показали майстри з міста Рівне (рис. 3, б, в, г). Дана модель увібрала в себе основні тенденції тогочасної моди: опущена лінія плеча, фігурні оздоблювальні елементи, широкі канти та оздоблювальні строчки. Пальто прямого силуету, підперезане поясом з пряжкою, зі зміщеним краєм борта та застіркою на два великі гудзика біля горловини, лінія плеча опущена, внизу по спинці висока однобічна складка (рис. 3, б). В одній моделі жакету костюма перед оформлений двобортною застіркою на великі гудзика (рис. 3, в), в іншій моделі відворот краю борта та рукава виготовлені з картатої тканини та оздоблені широкими

кантами (рис. 3, г). На показі одягу в Республіканському Будинку моделей швейні підприємства представили моделі вечірнього вбрання. Майстри зі Львова продемонстрували довгу вечірню сукню з прилеглим ліфом та широкою спідницею, яка складалась з кількох шарів різних видів тканин. Основа ліфу оздоблена щільними зборками, верх – квітами з рюшів. Низ широкої верхньої спідниці також оздоблений квітами різних кольорів (рис. 3, д).

У лютому 1959 р. вийшов репортаж зі Львівської швейної фабрики № 1, на якій відкрили швейний цех, оснащений новим обладнанням. В кіножурналі «Радянська Україна» показали етапи виготовлення виробів, а наприкінці репортажу – жіночі пальто, які випускались у новому цеху фабрики. Серед моделей, які були

продемонстровані, пальто з одно- та двобортною застібкою переду, з поясом, демісезонне пальто з рельєфами та стояче-відкладним коміром фігурної форми; зимові пальта з великим коміром, оздобленим

хутром, з хлястиками або широкими відкладними манжетами з хутром по низу рукавів [22]. Такі моделі жіночих пальт були модними наприкінці 1950-х – початку 1960-х рр.

Рис. 3. Показ моделей одягу підприємств Міністерства торгівлі УРСР в Республіканському Будинку моделей (1957 р.): а – жіноче демісезонне пальто; б – костюм-пальто; в – вечірня сукня [21]

У травні 1959 рр. в кіножурналі «Радянська Україна» показали сюжет з вручення колективу Київської трикотажної фабрики ім. Рози Люксембург Гран-прі Брюсельської міжнародної виставки – Великої золотої медалі, отриманої за моделі дитячого одягу [23]. На фабриці було організовано показ моделей одягу для дітей дошкільного віку, виготовлені з матеріалів світлих кольорів та оздоблені вишивкою (рис. 2, в): сукні, сарафани й фартухи для дівчат, костюми з штанами або шортами для хлопчиків.

Наприкінці 1950-х – початку 1960-х рр. репортажі з швейних підприємств стали більш різноманітними. Крім розповідей про виробничі процеси на підприємствах, показів готової продукції та демонстрації моделей, з'явилися репортажі іншого характеру. В 1959 році був знятий телесюжет про роботу дитячого ательє № 13 в м. Харкові [24]. Обслуговування замовників здійснювалось як і в ательє для дорослих – обрання тканини, моделі, зняття

вимірів, з тією різницею, що робота закрійника з замовником відбувалась у присутності і при співпраці батьків дитини. У вересні 1960 р. вийшов репортаж про візит до Київської швейної фабрики «Україна» закордонних гостей, для яких була влаштована екскурсія фабрикою, показані виробничі цехи, процес виготовлення одягу та готова продукція підприємства [25].

На початку 60-х рр. ХХ ст. у кіножурналі «Радянська Україна» почали показувати сюжети з оптових ярмарків товарів легкої промисловості. На таких ярмарках фабрики зі всієї країни демонстрували свої вироби, після чого уклались угоди між виробниками та торговельними організаціями про виробництво товарів. Так, у липні 1961 р. в кіножурналі «Радянська Україна» вийшов репортаж з показу моделей одягу на оптовому ярмарку в м. Києві, де фабрики України демонстрували свої вироби на стендах, та для кращого представлення виробів влаштовували покази моделей на

подіумі [26]. На оптово-торгівельному ярмарку 1961 р. були представлені швейні вироби, призначені для різних сезонів і різних вікових груп чоловіків, жінок і дітей: сукні та костюми для жінок і дівчаток, сорочки і костюми для чоловіків, демісезонні пальта та зимові верхні вироби зі штучного хутра, інші вироби швейної промисловості. Крім того, раз на рік в Києві відбувався Республіканський оптовий ярмарок, на якому швейні підприємства з різних областей УРСР представляли вироби літнього, зимового та демісезонного асортименту для чоловіків, жінок і дітей [27]. Наприклад, на Республіканському ярмарку 1962 р., великий вибір чоловічих сорочок представила Київська швейна фабрика № 3, моделі демісезонних і зимових пальт представили Львівське виробниче об'єднання швейної промисловості фірма «Маяк» та Дніпропетровська швейна фабрика. Підприємствами швейної промисловості був представлений великий асортимент дитячого одягу.

Не всі підприємства на оптово-торгівельних ярмарках знаходили замовників для своєї продукції. Наприклад, на ярмарку 1961 р., вироби Полтавської швейної фабрики №2 не знайшли покупців [26]. Траплялось, що вже виготовлений та поставлений товар повертали виробнику. Так, у січні 1962 р. показали сюжет, знятий на Київській оптовій торговельній базі, де Переяслав-Хмельницькій швейній фабриці повернули усі поставлені у торгівлю чоловічі сорочки [28].

У січні 1966 р. вийшов сюжет, знятий на Одеському швейному об'єднанні ім. Воровського. На нараді, яка відбувалась у демонстраційному залі фабрики, працівники підприємства узгоджували нові фасони одягу з представниками торгівлі [29]. Серед моделей, продемонстрованих на подіумі, для дівчаток шкільного віку пропонували пальто з двобортною застібкою та високим відкладним коміром з хутром, бічні кишені оздоблені аплікацією

(рис. 4, а). Такі моделі пальто, переважно червоного кольору, були типовими на теренах СРСР протягом довгого часу. Серед нових моделей верхнього одягу для жінок молодіжної вікової групи запропоновано демісезонну куртку довжиною нижче лінії стегон, виготовлену з однотонного синтетичного з відблиском матеріалу верху та з картатої тканини підкладки. Модель прямого силуету, відрізна по лінії талії, з одnobортною застібкою на ґудзики; бічні кишені з клапанами; горловина виробу оброблена стояче-відкладним коміром. Спинка куртки з високою шлицею (рис. 4, б).

На подіумі було представлено кілька фасонів демісезонних і літніх жіночих пальт. Одна з моделей демісезонного пальто виготовлена вовняної тканини світлого кольору, зі стояче-відкладним коміром з лацканами, застібкою, яка фіксується шнурівкою, прорізними бічними кишнями, вшивним рукавом з відкритою шлицею, яка фіксується ґудзиком контрастного кольору та спинкою з високою шлицею (рис. 4, в). Для жінок середньої вікової групи запропоновано костюми, виготовлені з тканини світлого кольору, наприклад модель жакету (рис. 4, г) з центральною застібкою на ґудзики, глибоким вирізом горловини та стояче-відкладним коміром виготовлено без кишень і підкладки, низ переду оформлений фігурною лінією. Також в цьому репортажі було продемонстровано одяг для урочистих подій. У 60-ті роки весільні сукні часто виготовляли довжиною до колін. Фактично, це була святкова сукня білого кольору. Представлена у репортажі весільна жіноча сукня-костюм довжиною нижче колін з сукнею прилеглого силуету, без рукавів і з розширеною до низу спідницею та короткий жакет прямого силуету довжиною до талії, з короткими вшивними рукавами та фігурно оформленими бортами (рис. 4, д, е). У 1960-ті роки чоловічі піджаки, переважно, були довжиною нижче лінії стегон, як і представлений в репортажі чоловічий

піджак святкового костюму з двобортною застіркою на два ґудзика, розміщені на лінії талії. Комір піджака – стояче-відкладний з лацканами, краї борта піджака широко

розведені внизу, кишені прорізні з клапанами, низ рукавів оброблений шлицею з ґудзиками (рис. 4, е).

Рис. 4. Показ моделей одягу в демонстраційному залі Одеського швейного об'єднання ім. Воровського 1966 р.: а – пальто для дівчинки; б – куртка з синтетичного матеріалу; в – пальто зі шнурівкою; г – костюм жіночий; д, е – одяг для урочистих подій [29]

Згідно з матеріалами, які зберігаються в кінофотофоноархіві ім. Г. С. Пшеничного, в кіножурналах «Радянська Україна», «Молодь України» та збірниках кіносюжетів за 1967–1972 роки не знайдено репортажів з показами моделей одягу. Це може бути пов'язано з тим, що наприкінці 60-х років покази стали більш розповсюдженими, окрім виставок і ярмарок вони почали проводитись в будинках моделей, тому необхідність в кіноперіодиці і кінохроніці зменшилась. Демонстрацію одягу для дорослих влаштовували на подіумі в спеціально пристосованих для цього залах або в інших приміщеннях, де це було можливим.

Після репортажу 1966 р. з Одеського швейного об'єднання ім. Воровського, в якому показали продукцію швейних підприємств легкої промисловості України, наступні сюжети вийшли у січні 1973 р.: сюжет, знятий у м. Харкові в першому в Україні універмазі [4] та репортаж з виставки продукції легкої промисловості у

м. Київ, на якій були представлені нові моделі одягу, взуття, галантереї, а також тканини та посуд [4].

Висновки. В середині 40-х рр. ХХ ст. характер відеоматеріалів про роботу підприємств легкої промисловості Української РСР був суто виробничий. З 1946 р. в кіножурналі «Радянська Україна» почали показувати готову продукцію швейних та профільних підприємств УРСР, однак одяг демонструвався серед інших товарів, без виділення конкретних моделей. Перші репортажі з показами моделей одягу на підприємствах з'явилися в кіножурналах наприкінці 1940-х років, надалі сюжети з показами випускали регулярно. Демонстрації нових моделей сезону на виробництві влаштовували для керівної та інженерної ланки підприємства, а також для працівників торгівлі, які обирали та замовляли вироби для подальшої реалізації. Для показів одягу для дітей на підприємствах організували високий подіум, щоб фахівцям було зручно оглядати та оцінювати моделі. У показах на

швейних і профільних підприємствах демонстрували вироби переважно для жінок і дітей. Одяг для чоловіків у другій половині 1940-х – в 1960-ті роки представлений у невеликій кількості, переважно це поодинокі моделі. З 1950-го р. в кіноперіодиці почали випускати репортажі з різних виставок та ярмарків виробів легкої промисловості: обласних виставок товарів легкої промисловості, оптово-торговельних і республіканських ярмарків, на яких швейні підприємства з різних областей УРСР представляли свою продукцію. Регулярні покази моделей одягу на підприємствах існували й надалі, але до кінця 1960-х років їх

висвітлення в кіноперіодиці зменшилось на користь демонстрацій одягу в Будинках моделей, показів з виставок, ярмарків тощо. Отже, матеріали кіножурналів («Радянська Україна», «Молодь України» та ін.), спецвипусків, збірників кіносюжетів виробництва вітчизняних кіностудій («Кінолітопис») дозволили ввести до наукового обігу неопубліковану до цього часу інформацію про роботу підприємств легкої промисловості УРСР, організацію показів моделей жіночого, чоловічого, дитячого одягу, тенденції моди 1940 – 1960 років.

Література

1. Бажан О. Г. Особливості відбудовчого періоду в Українській РСР у другій половині 40-х – на початку 50-х років ХХ ст. *Наукові записки НАУКМА. Серія Історичні науки*. 2005. Т. 41, С. 20-28.
2. *Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіно- і телесюжетів (червень 1945–1955): Науково-довідкове видання*. Державний комітет архівів України. Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного. Київ, 2002. 484 с.
3. *Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіно- і телесюжетів (1956–1965): Науково-довідкове видання*. Державний комітет архівів України. Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного. Київ, 2003. 632 с.
4. *Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіно- і телесюжетів (1966–1975): Науково-довідкове видання*. Державний комітет архівів України. Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного. Київ, 2010. 928 с.
5. Корнієнко О. В. Феномен моди: державна політика та повсякденне життя в Українській РСР (1956–1985 рр.): дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. Київ, 2020. 384 с.
6. Костырченко Г. В. *Тайная политика Хрущёва: Власть, интеллигенция, еврейский вопрос*. Москва: Международные отношения, 2012. 528 с.
7. Малярчук О. М.. Легка та харчова індустрія, місцева промисловість західного регіону УРСР в часи «розвинутого соціалістичного суспільства». *Грані*. 2016. № 2 (130). С. 75-80.
8. Міщанин В. Промисловий розвиток Закарпаття 1944–1950 рр.: перехід на соціалістичну економіку. *Русин*. 2012. № 4 (30). С. 109–130.
9. Силуэты времени 9 – Мужская мода и галстуки. URL: https://www.youtube.com/watch?v=cXKcTlcZ_ZQ/ (дата звернення 21.08.2020)
10. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1946 р., Арх. № 298.
11. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1946 р., Арх. № 341.
12. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1949 р., Арх. № 619.
13. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1950 р., Арх. № 693.
14. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1952 р., Арх. № 888.
15. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1953 р., Арх. № 949.
16. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1953 р., Арх. № 958.
17. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1954 р., Арх. № 1021.
18. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1954 р., Арх. № 1026.
19. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1954 р., Арх. № 1038.

20. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1955 р., Арх. № 1171.
21. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1957 р., Арх. № 1634.
22. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1959 р., Арх. № 1891.
23. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1959 р., Арх. № 1907.
24. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1959 р., Арх. № 2800.
25. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1960 р., Арх. № 2122.
26. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1961 р., Арх. № 2335.
27. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1962 р., Арх. № 3445.
28. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1962 р., Арх. № 2495.
29. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 1966 р., Арх. № 3553.

References

1. Bazhan, O. H. (2005). Osoblyvosti vidbudovchoho periodu v Ukrainskii RSR u druhii polovyni 40-kh – na pochatku 50-kh rokiv XX st. [Features of the reconstruction period in the Ukrainian SSR in the second half of the 40's - early 50's of the twentieth century]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Seriya Istorychni nauky [Scientific notes of NaUKMA. Historical Sciences Series]*, 41. 20-28 [in Ukrainian].
2. *Kinolitopys. Anotovanyi katalog kinozhurnaliv, dokumentalnykh filmiv i kino- i telesuzhettiv (cherven 1945–1955): Naukovodovidkove vydannia.* [Film chronicle. Annotated catalog of film journals, documentaries and movies and TV plots (June 1945–1955): Scientific reference publication]. (2002). Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy. Tsentralnyi derzhavnyi kinofotofonoarkhiv Ukrainy im. H. S. Pshenychnoho. [State Committee of Archives of Ukraine. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine]. Kyiv. 484 [in Ukrainian].
3. *Kinolitopys. Anotovanyi katalog kinozhurnaliv, dokumentalnykh filmiv i kino- i telesuzhettiv (cherven 1956–1965): Naukovodovidkove vydannia.* [Film chronicle. Annotated catalog of film journals, documentaries and movies and TV plots (June 1956–1965): Scientific reference publication]. (2003). Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy. Tsentralnyi derzhavnyi kinofotofonoarkhiv Ukrainy im. H. S. Pshenychnoho. [State Committee of Archives of Ukraine. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine]. Kyiv. 632 [in Ukrainian].
4. *Kinolitopys. Anotovanyi katalog kinozhurnaliv, dokumentalnykh filmiv i kino- i telesuzhettiv (cherven 1966–1975): Naukovodovidkove vydannia.* [Film chronicle. Annotated catalog of film journals, documentaries and movies and TV plots (June 1966–1975): Scientific reference publication]. (2010). Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy. Tsentralnyi derzhavnyi kinofotofonoarkhiv Ukrainy im. H. S. Pshenychnoho. [State Committee of Archives of Ukraine. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine]. Kyiv. 928 [in Ukrainian].
5. Korniienko, O. V. (2020). Fenomen mody: derzhavna polityka ta povsiakdenne zhyttia v Ukrainskii RSR (1956–1985) [The Phenomenon of Fashion: State Policy and Everyday Life in the Ukrainian SSR (1956–1985)]. *Candidate's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].
6. Kostyirchenko, G. V. (2012). *Taynaya politika HruschYova: Vlast, intelligentsiya, evreyskiy vopros [Khrushchev's Secret Politics: Power, Intelligentsia, the Jewish Question].* Moskva: Mezhdunarodnyie otnosheniya [in Russian].
7. Maliarchuk, O. M. (2016). *Lehka ta kharchova industriia, mistseva promyslovishtva zakhidnoho rehionu URSR v chasy «rozvynutoho sotsialistichnoho suspilstva» [Light and food industry, local industry of the western region of the USSR in the times of "developed socialist society"] – Hrani [Facets]*, 2 (130), 75-80 [in Ukrainian].
8. Mishchanyn, V. (2012). *Promyslovyi rozvytok Zakarpattia 1944 – 1950 rr.: perekhid na sotsialistichnu ekonomiku [Industrial development of Transcarpathia 1944 - 1950: transition to the socialist economy].* *Rusyn*, 4 (30). 109–130.
9. *Siluetyi vremeni 9 – Muzhskaya moda i galstuki.* [Time Silhouettes 9 - Men's Fashion and Ties] URL: https://www.youtube.com/watch?v=cXKcTlCZ_ZQ/ (дата звернення 21.08.2020)
10. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1946, Arch. № 298.
11. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1946, Arch. № 341.
12. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1949, Arch. № 619.

13. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1950, Arch. № 693.
14. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1952, Arch. № 888.
15. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1953, Arch. № 949.
16. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1953, Arch. № 958.
17. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1954, Arch. № 1021.
18. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1954, Arch. № 1026.
19. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1954, Arch. № 1038.
20. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1955, Arch. № 1171.
21. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1957, Arch. № 1634.
22. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1959, Arch. № 1891.
23. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1959, Arch. № 1907.
24. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1959, Arch. № 2800.
25. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1960, Arch. № 2122.
26. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1961, Arch. № 2335.
27. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1962, Arch. № 3445.
28. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1962, Arch. № 2495.
29. Central State CinePhotoFono Archive of Ukraine, 1966, Arch. № 3553.

CLOTHING MODELS' FASHION SHOWS OF THE UKRAINE SEWING ENTERPRISES IN 1940–1960s

KOSTOHRYS Y. O.¹, GERASYMENKO O. D.¹, SHMAGALO R.T.², PASHKEVYCH K. L.¹

¹*Kyiv National University of Technologies and Design*

²*Lviv National Academy of Arts*

The purpose to investigate the peculiarities of the development of fashion shows of the 1940-1960s in Ukraine based on archival materials.

Methodology. In the research of materials and visual sources historical, visual-analytical methods, art-compositional analysis of products were used.

Results. On the basis of archival materials, the demonstrations of clothing models that took place at the sewing and profile enterprises of light industry of Ukraine from the mid-1940s to the end of the 1960s were studied. An artistic and compositional analysis of clothing models, which were demonstrated at fashion shows, was carried out. Samples of models of men's, women's and children's clothes made by the sewing enterprises of the USSR in the specified years are resulted. The analysis of clothing models is performed in order to determine

ПОКАЗЫ МОДЕЛЕЙ ОДЕЖДЫ ШВЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ В 1940–1960-е ГОДЫ

КОСТОГРЫЗ Ю. А.¹, ГЕРАСИМЕНКО Е. Д.¹, ШМАГАЛО Р.Т.², ПАШКЕВИЧ К. Л.¹

¹*Киевский национальный университет технологий и дизайна*

²*Львовская национальная академия искусств*

Цель – исследовать особенности развития показов моделей одежды 1940-1960-х гг. в Украине на основе архивных материалов.

Методология. В изучении материалов и визуальных источников использованы исторический, визуально-аналитический методы, художественно-композиционный анализ изделий.

Результаты. На основе архивных материалов исследованы показы моделей одежды, которые проводились на швейных и профильных предприятиях легкой промышленности Украины с середины 1940-х до конца 1960-х годов. Осуществлен художественно-композиционный анализ моделей одежды, которые демонстрировали на показах мод, показаны образцы моделей мужской, женской и детской одежды, изготовленной швейными предприятиями УССР в указанные годы, выполнен анализ моделей одежды с целью определения

the main fashion trends in the period under study. An overview of the plots of film periodicals of the 1940–1960s is given, in which the finished products of light industry enterprises of the Ukraine are shown.

Scientific novelty. The formation and development of fashion shows for adults and children at sewing and specialized enterprises of Ukraine in the 1940–1960s of the twentieth century on the basis of the study of archival materials is considered.

Practical significance. The collected materials and their analysis made it possible to trace the formation of fashion shows at the sewing enterprises of the Ukrainian SSR in the 1940–1960s and provide a compositional-constructive analysis of clothing models. The results can be used in teaching disciplines related to the history of costume and fashion, as well as in further scientific research.

Keywords: *archival materials; model demonstrations; sewing factories; ateliers; light industry; fashion design.*

основных тенденций моды в исследуемый период. Дан обзор сюжетов кинопериодики 1940–1960-х гг., в которых показана готовая продукция предприятий легкой промышленности УССР.

Научная новизна. Рассмотрено становление и развитие показов моделей одежды для взрослых и детей на швейных и профильных предприятиях Украины в 1940–1960-х гг. XX в. на базе изучения архивных материалов.

Практическая значимость. Собранные материалы и их анализ позволили проследить становление показов моделей одежды на швейных предприятиях УССР в 1940–1960-х годах и предоставить композиционно-конструктивный анализ моделей одежды. Результаты могут быть использованы при преподавании дисциплин, связанных с историей костюма и моды, а также в дальнейших научных исследованиях.

Ключевые слова: *архивные материалы; демонстрация моделей; швейные фабрики; ателье; легкая промышленность; дизайн одежды.*

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРІВ:

Костогриз Юлія Олександрівна, аспірантка, факультет дизайну, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0001-8605-3418, **e-mail:** yuliiakostohryz@ukr.net

Герасименко Олена Дмитрівна, аспірантка, факультет дизайну, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0001-8566-7215, **e-mail:** gerasymenko.od@knutd.edu.ua

Шмагало Ростислав Тарасович, д-р мист., професор, декан факультету історії та теорії мистецтва, Львівська національна академія мистецтв, ORCID 0000-0002-9853-8989, **e-mail:** shmahalo@hotmail.com

Пашкевич Калина Лівіанівна, д-р техн. наук, професор, професор кафедри ергономіки і проектування одягу, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0001-6760-3728, Scopus 57191851112, **e-mail:** kalina.pashkevich@gmail.com

<https://doi.org/10.30857/2617-0272.2020.3.5>

Цитування за ДСТУ: Костогриз Ю.О., Герасименко О.Д., Шмагало Р.Т., Пашкевич К. Л. Покази моделей одягу швейних підприємств України в 1940–1960-ті роки. *Art and design*. 2020. №3. С. 66–77.

Citation APA: Kostohryz, Y.O., Gerasymenko, O.D., Shmagalo, R.T., Pashkevych, K.L. (2020) Clothing models' fashion shows of the Ukraine sewing enterprises in 1940–1960s. *Art and design*. 3. 66–77.